

NBKs forventninger til oppfølging av Meld. St. 22 *Kunstnarkår*

I flere av kapitlene gir stortingsmeldingen *Kunstnarkår* en god situasjonsbeskrivelse av det visuelle kunstfeltet. Kapittel 2.5.1 konstaterer at visuelle kunstnere er gruppen med svakest økonomi og med lavest inntekter fra kunstnerisk arbeid.

Norske Billedkunstnere (NBK) har 3 300 medlemmer, som omfatter over 75 prosent av alle profesjonelle billedkunstnere i Norge. Rundt 90 prosent av våre medlemmer er registrert som enkeltpersonforetak (ENK). For billedkunstnere er utstillingsøkonomien klart det viktigste punktet i meldingen. En av årsakene til at billedkunstnere har lav inntekt er at mange ikke får betalt for arbeid med utstillinger.

Styrking av medlemmenes sosiale sikkerhetsnett er et prioritert mål for NBK. Derfor er det skuffende at *Kunstnarkår*, til tross for at kunstnere omtales som «arbeidsfolk», har få konkrete tiltak for å styrke kunstneres muligheter til opptjening av pensjon og trygderettigheter. Her viser vi til NBKs «[Innspill om utfordringer knyttet til sosiale ordninger for selvstendig næringsdrivende og frilansere](#)» sendt inn til Arbeids- og inkluderingsdepartementet 14. oktober 2023. *Kunstnarkår* mangler også forslag til enkeltkunstnerens mulighet til å kollektivt forhandle fram avtaler.

Kapittel 4 – Positivt at ordningene under Statens kunstnerstipend trappes opp, men ikke formålstjenlig å flytte stipendkomiteens sekretariatsfunksjon

Kapittel 4.2 konstaterer at bruken av fagfellevurderinger i kollegiale organ er en etablert og god metode for å sikre armlengdes avstand i forvaltningen av offentlige midler.

Kunstnerorganisasjonene er den instansen som har de aller beste forutsetninger for å sikre faglig kvalitet parallelt med ivaretagelse av prinsippet om armlengdes avstand.

Å flytte sekretariatsfunksjonen til stipendkomiteene til Kulturdirektoratet er ikke formålstjenlig, og vil ikke bidra til forenkling av søknadsprosessen for kunstnerne. *Kunstnarkår*s beskrivelse av hvordan valget foregår, stemmer heller ikke med NBKs praksis. NBKs stipendkomite velges ved direktevalg av NBKs medlemmer, basert på innsendte nominasjoner. Også ikke-medlemmer kan nomineres. NBKs sekretariat tilrettelegger for komiteens protokoller med tanke på likebehandling av søknadene. Praksisen ivaretar god forvaltningsskikk.

Å øke aldersgrensen på de langvarige stipendene til 70 år er riktig prioritering. Det bør også utredes mulighet for opptjening av pensjon på *alle* stipender som utbetales som lønn, ikke bare de langvarige slik det er foreslått (ref. ny lov om pensjon for alle arbeidstakere).

Kapittel 5 – Mer samspill mellom statlige etater, fylkeskommuner og kommuner

KORO og Den Kulturelle Skolesekken (Kulturtanken) er viktige oppdragsgivere for visuelle kunstnere. Men det er avgjørende med et godt samspill mellom slike statlige aktører og det regionale nivået for kunst i offentlige rom. I dette arbeidet spiller Kunstsentrene i Norge (KiN) en viktig rolle (ref. kap.13). En styrking av KiN vil bidra til bedre samarbeid mellom de ulike forvaltningsmessige nivåene.

Kapittel 7 – Styrk eksisterende aktører for internasjonalt samarbeid

Norske kunstnere inviteres i økende grad til å stille ut på internasjonale arenaer. Samtidig har mangelen på søkbare prosjektmidler til utstillinger i utlandet blitt en større utfordring. Det er derfor stort behov for støtte til produksjon som legger til rette for at kunstnerne kan satse internasjonalt. Eksisterende strukturer og aktører på feltet bør styrkes, eksempelvis Office of Contemporary Art (OCA), som vil kunne ha flere oppgaver som kulturutveksling og samarbeidsprogrammer gjennom EØS-midler.

Kapittel 8 – Lovfesting av armlengdes avstand og krav om infrastruktur

Ny kulturlov, med lovfesting av armlengdes avstand-prinsippet og infrastrukturkrav, vil være et viktig virkemiddel for at kunstnere skal kunne virke over hele landet. En tydelig presisering av sammenhengen mellom infrastruktur og ytringsfrihet er avgjørende for det visuelle feltet. Infrastruktur for visuelle kunstnere innebærer helt konkret behov for arbeidsplasser som atelier, verksteder og visningssteder (ref. kapittel 13).

Kapittel 9 – Verdiprinsippet er betaling for arbeid!

Med referanse til departementets ønske om «utarbeidelse av eit forslag til overordna verdiprinsipp for rimeleg betaling»; *verdiprinsippet* i denne sammenhengen bør være *betaling for arbeid* – at kunstnere skal få betalt for arbeidstiden de legger ned når de stiller ut ved en statlig finansiert institusjon. Fremdeles jobber billedkunstnere gratis fordi det ikke eksisterer en avtale som sikrer dem honorar/betaling for dette arbeidet. (Se kommentar til kap. 11 om en rammeavtale for utstillinger ved statlige finansierte visningssteder.)

Kapittel 10 – Tettere dialog mellom relevante departementer

Kunstnerisk praksis og kunstneres rammevilkår er ikke isolert fra andre samfunnsområder. God kunstnerpolitikk må nødvendigvis være tverrsektoriell. Det krever en tett og kontinuerlig dialog mellom relevante departementer.

Kapittel 11 – Det trengs rammeavtale for utstillinger ved statlige finansierte visningssteder

Som det går fram av meldingen er det visuelle feltet det minst regulerte av kunstfeltene. Kunstnere risikerer å tape penger når de stiller ut fordi utstillingsavtaler ofte inngås et par år før utstillingen finner sted, og finansieringen av produksjonen er i de fleste tilfeller kunstnerens eget ansvar. En rammeavtale som omfatter utstillingshonorar, utstillingsvederlag og midler til produksjon, vil gjøre billedkunstnere mindre sårbare i en forhandlingssituasjon og sikre dem inntekter når de stiller ut. En rammeavtale vil skape forutsigbarhet for både kunstner og institusjon. For billedkunstnere er utstillingsøkonomien det viktigste punktet i meldingen. Det går fram av meldingen at regjeringen vil reforhandle utstillingsvederlagsavtalen. Økningen av posten for øremerkede midler til utstillingshonorar for 2024 er et godt signal.

Kapittel 12 – Lite innsiktsfullt om utfordringer rundt KI

Den såkalte *opt out*-løsningen som skal gi kunstnere en mulighet til å «avregistrere» seg i utviklernes databaser, er ikke en mulig løsning for billedkunstfeltet. Kunstnere produserer gjerne flere hundre eller tusenvis av kunstverk i løpet av et yrkesliv. Opt out-funksjonen fordrer en avregistrering av hvert enkelt verk for hver enkelt generator. Det finnes i dag over 70 KI-generatorer, og antallet øker. I tillegg er internett allerede «skrapt» for tilgjengelig billedmateriale, en prosess som ikke kan reverseres. Det bør være et krav at utviklerne betaler vederlag for bruk av bilder, og det er nødvendig med transparens av utviklingsprosesser. Det haster med å tilpasse lovverket i takt med den raske utviklingen på dette feltet.

Kapittel 13 – Styrk regionale kunstsentre, etabler fellesverksteder og kjøp inn norsk samtidskunst

Regionale kunstsentre og kunstforeninger/kunsthaller er viktige arenaer for kunstformidling over hele landet. Norges 15 regionale kunstsentrene, fra Sámi Dáiddaguovddáš i nord til Agder kunstsenter i sør, er i tillegg profesjonelle kompetanse- og ressursentre. Bare ett av landets kunstsentre mottar i dag faste, statlige driftsmidler. Alle kunstsentrene må få statlig støtte, slik at de kan utvikle sin funksjon som knutepunkt mellom kunstnere og statlige aktører og et bredt publikum.

Etablering av en permanent tilskuddsordning for innkjøp av norsk og samisk samtidskunst ved alle landets 17 kunstmuseum vil styrke økosystemet i hele det visuelle kunstfeltet. Styrking av kunstsamlingene bidrar til fellesskapet og samtidskunst som historieskriving.

En forutsetning for å kunne virke over hele landet er at det finnes en infrastruktur med atelier/verksted og produksjonslokaler. I dag er ateliersituasjonen prekær flere steder, med et stort behov for fellesverksted og produksjonslokaler. Her viser vi til Norske Grafikeres høringsinnspill på vegne av Fellesverkstedene i Norge.